

Дело C-215/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

6 април 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia n.º 2 de Las Palmas de Gran Canaria
(Първоинстанционен съд № 1 на Лас Палмас де Гран Канария,
Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 март 2021 г.

Ищец:

Zulima

Ответник:

Servicios Prescriptor y Medios de Pagos E.F.C. S.A.U.

[...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

**ЗА ОТПРАВЯНЕ НА ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

[...] [информация за производството, за запитващата юрисдикция и за страните]

ФАКТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА

ПЪРВО. Запитващата юрисдикция е сезирана с иск по реда на обикновеното производство, подаден от г-жа Zulima, срещу търговско дружество SERVICIOS PRESCRIPTOR Y MEDIOS DE PAGOS E.F.C. S.A.U. (с предходно наименование EVOFINANCE E.F.C. S.A.U.) ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДОГОВОР ЗА РЕВОЛВИРАЩ КРЕДИТ И ЗА ЗАПЛАЩАНЕ НА СУМИ, в който иск ищцата посочва, че действа извън рамките на търговската си или

професионална дейност и има качеството на потребител съгласно *член 2, буква б) от Директива 93/13/ЕИО на Съвета*.

Целта на иска е постановяването на решение, с което да бъде УСТАНОВЕНА недействителността на договора за револвиращ кредит от 21 септември 2016 г., сключен между ищцата и ответното търговско дружество Servicios Prescriptor y Medios de Pagos E.F.C.S.A.U, поради лихварския характер на същия. Поискано е дружеството ответник да бъде ОСЪДЕНО да възстанови разликата между реално предоставения кредит и действително върнатите суми, които **[ориг. 2]** надхвърлят главницата по кредита по посочения договор и обхващат както сумата за възнаградителни лихви, така и тази за комисионни, включително вноските, които продължават да се начисляват, заедно със законната лихва — суми, които да бъдат определени при изпълнение на решението и възлагане на съдебните разноски. Въз основа на европейските директиви и транспониращото ги законодателство е предявен и иск за установяване на недействителността на общи договорни условия по отношение на клаузата за възнаградителните лихви, поради липса на прозрачност.

ВТОРО. [...] [въпроси от процесуален характер по националното право]

[...] Ответникът представя писмен отговор, с който прави искане производството да бъде прекратено на основание *член 22 от LEC* [*Ley de Enjuiciamiento Civil* (Закон за гражданското съдопроизводство, наричан по-нататък „*LEC*“)], поради извънсъдебно удовлетворение на претенциите на ищцата, като твърди, че той е пристъпил към прекратяване/разваляне/анулиране на договора, че клиентът не може да извършва никакви операции със съответната карта; както и че е анулирал задълженията за лихви и комисионни, както и, на последно място, че възстановената сума съответствала на надвнесеното от ищеца на стойност 326,04 [EUR]; накрая, ответникът прави искане съдебните разноски да не му бъдат възлагани на основание *член 22 от LEC*.

ТРЕТО. С акт от 11 септември 2020 г. за извършване на процесуално-организационни действия и на основание предвиденото в *член 20.3 от LEC*, е разпоредено да бъде връчено на ищцата искането за прекратяване на производството поради отпадане на правния интерес от получаване на ефективна съдебна защита.

Противно на доводите изложени в представения писмен отговор, ищцата възразява срещу твърдяното извънсъдебно удовлетворение. Накратко, тя твърди, че преди предявяване на иска е отправила покана за изпълнение до ответника, която е останала без отговор и исканията ѝ не са уважени; на второ място поддържа, че не е налице реално извънсъдебно удовлетворение, тъй като претенцията включва три искания: установяване на недействителността на договора поради лихварския му характер,

възстановяването на неоснователно събраните суми и заплащане на съдебните разноски.

С оглед на изложеното от ищцата възражение, с акт за извършване на процесуално-организационни действия от 25 септември 2020 г. страните са призовани да се явят пред съда за изслушване по реда на *член 22.2 от LEC*, което е насрочено за 19 ноември 2020 г.

ЧЕТВЪРТО. Преди отправянето на настоящото преюдициално запитване, в съответствие с *член 19, параграф 3, буква б) от Договора за Европейския съюз, член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз* и *член 4 bis от Ley Orgánica del Poder Judicial (Устройствен закон за съдебната власт)*, на 24 ноември 2020 г. запитващата юрисдикция разпорежда изслушване на страните по делото във връзка с отражението на правото на Европейския съюз върху производството; по-специално, страните са приканени да изложат становища относно тълкуването на *член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13*, във връзка с *член 22 от LEC*, що се отнася до възлагането на съдебните разноски в случаите на прекратяване на производството поради извънсъдебно удовлетворение на претенцията или последващо отпадане на предмета. Процесуалният представител на ищцата представя писмено становище, с което се противопоставя на отправянето на преюдициално запитване. Процесуалният представител на ответника не представя становище.

ПРАВНИ ОСНОВАНИЯ

[ориг.3] Първо. — Предмет на главното производство

- 1 Предмет на иска в главното производство е постановяването на решение, с което да се УСТАНОВИ недействителността на подписания между страните договор за револвиращ кредит от 21 септември 2016 г., поради прекомерния размер на договорената лихва по кредита. Потребителят е предявил с исковата си молба главен иск за установяване на недействителността на договора за кредит поради прекомерен размер на лихвата, който иск е основан на испанското законодателство.
- 2 Същевременно е предявен иск за изключване и/или обявяване за недействителни на общи договорни условия (клауза за възнаградителни лихви, поради липса на информация и прозрачност), основан на европейските директиви и транспониращото ги законодателство.
- 3 [...] [Повторение на обстоятелството, че ищцата има качеството на потребител]
- 4 Ответникът е представил в срок писмен отговор на исковата молба, в който твърди, че е налице извънсъдебно удовлетворение и че е пристъпил към

изпълнение на исканията, предявени от ищцата, като се позовава на *член 22 от Ley de Enjuiciamiento Civil*. Ищцата възразява срещу твърдението за извънсъдебно удовлетворение [и] страните са призовани за предвиденото в ЛЕС за такива случаи изслушване, в хода на което да изложат становищата си.

- 5 От становищата и доказателствата по делото е видно, че действително е налице извънсъдебно удовлетворение, като ответникът е уважил искането за прекратяване на договора и възстановяване на недължимо получените суми. От преписката по делото се установява наличието на покани за изпълнение до ответника, изпратени преди предявяване на иска чрез услугата Burofax [писмо с удостоверено съдържание и обратна разписка], с които се иска последният да обяви договора за недействителен и да възстанови недължимо получените суми; ответникът е отговорил на поканите като е отказал да преустанови прилагането на възнаградителната лихва и да възстанови недължимо получените суми.

ВТОРО. Спорните въпроси в главното производство

- 6 В случай че бъде прието, че е налице извънсъдебно удовлетворение поради пълно изпълнение на исканията на потребителя, *член 22 от ЛЕС* предвижда, че никоя от страните не следва да бъде осъдена да заплати съдебните разноски.
- 7 Ето защо е необходимо да се отправи преюдициално запитване дали националната правна уредба, предвидена в *член 22 от ЛЕС* относно хипотезите на извънсъдебно удовлетворение — когато става въпрос за потребител и по отношение на невъзлагането на съдебните разноски — нарушава *член 6, параграф 1, във връзка с член 7, параграф 1 от Директива 93/13* в рамките на производство, по което потребител е предявил искове за установяване на недействителността на неравноправни клаузи (по-специално, недействителността на възнаградителни лихви поради липса на прозрачност), както и дали извънсъдебното удовлетворение трябва да бъде обвързано с принципа на необвързващо действие и принципа на възпиращо действие на продавача или доставчика и следователно да бъде предпоставка за осъждането на последния да заплати съдебните разноски.
- 8 Трябва също така да се вземе предвид обстоятелството, че предвидения в ЛЕС режим не допуска възможността съдът да преценява наличието на покани за изпълнение, предхождащи предявяването на иска, или [ориг. 4] на недобросъвестност от страна на ответника продавач или доставчик, за да обоснове осъждането на последния да заплати съдебните разноски в случаите на извънсъдебно удовлетворение.

ТРЕТО. Правото на Европейския съюз

9 Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори

Член 6

1. Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи.

Член 7

[1] Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съще[с]твуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици.

- 10 Двадесет и четвърто съображение 24 от Директива 93/13: „съдилищата и административните органи на държавите членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да наложат преустановяването на включването на неравноправни клаузи в потребителски договори“.

11 Решение на СЕС от 21 декември 2016 г. (Дело C-154/15)

„[...] 53. Съгласно член 6, параграф 1 от Директива 93/13 държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право“.

„54. Тази норма трябва да се приеме за разпоредба, равностойна на националните норми, които имат ранг на императивни норми във вътрешния правопорядък (вж. в този смисъл решение от 30 май 2013 г., *Asbeek Brusse и de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, т. 44)“.

„56. Предвид естеството и значението на обществения интерес, на който се основава защитата на потребителите, които са в положение на по-слаба страна спрямо продавачите или доставчиците, Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят подходящи и ефективни мерки „за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“, както следва от член 7, параграф 1 [във връзка с двадесет и четвърто съображение от тази директива] (решение от 30 април 2014 г., *Kásler и Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 78)“.

12 Решение на СЕС (трети състав) от 5 декември 2013 г. [дело C-413/12]

„[...] 30. При липсата на хармонизация на процесуалните способности за обжалване, с които разполагат сдруженията за защита на потребителите за преустановяване на включването на неравноправни клаузи както в интерес на потребителите, така и в интерес на търговците конкуренти, в съответствие с принципа на процесуалната автономия приемането на такива [ориг. 5] правила е задача на вътрешния правен ред на всяка държава членка, но при условие тези правила да не бъдат по-неблагоприятни от правилата, които уреждат подобни вътрешни положения (принцип на еквивалентност), нито да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на сдруженията за защита на потребителите от правото на Съюза (принцип на ефективност) (вж. по аналогия Решение от 14 март 2013 г. по дело Aziz, C-415/11, точка 50 и Решение от 18 април 2013 г. по дело Irimie, C-565/11, точка 23 и цитираната съдебна практика) [...]“.

13 Решение на СЕС (четвърти състав) от 16 юли 2020 г., постановено по съединени дела C-224/19 и C-259/19

„96. [...] Необходимо е обаче Съдът да се произнесе по въпроса дали е съвместимо с принципа на ефективност възлагането на потребителя на съдебните разноски в зависимост от върнатите му суми, при положение че искът му е уважен в частта относно неравноправния характер на спорната клауза“.

„98. В случая Директива 93/13 предоставя на потребителя правото да се сезира съда, за да установи неравноправния характер на договорна клауза и да откаже да я приложи. Обвързването на разпределението на съдебните разноски в това производство само с недължимо платените суми, чието връщане е разпоредено, може обаче да възпре потребителя да упражни посоченото право, предвид разноските, до които води предявяването на иск по съдебен ред (вж. в този смисъл решение от 13 септември 2018 г., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, т. 69)“.

„99. [...] член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, както и принципът на ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба, която позволява част от процесуалните разноски да се възлагат върху потребителя в зависимост от размера на недължимо платените суми, които са му били върнати вследствие на установяването на нищожност на договорна клауза поради неравноправния ѝ характер, като се има предвид, че подобна правна уредба създава съществена пречка, която може да възпре потребителя да упражни предоставеното от Директива 93/13 право на ефективен съдебен контрол върху евентуално неравноправния характер на договорни клаузи“.

ЧЕТВЪРТО. Национална правна уредба, приложима към спора в главното производство

14 Член 22 от Ley de Enjuiciamiento Civil

[...] Член 22. Прекратяване на производството поради извънсъдебно удовлетворение или последващо отпадане на предмета

1. Когато в резултат на обстоятелства, настъпили след предявяването на иска или на насрещния иск, правният интерес от получаване на търсената съдебна защита отпадне поради извънсъдебно удовлетворение на претенциите на ищеца или на ответника, предявил насрещен иск или поради друга причина, това обстоятелство се обявява, като при съгласие между страните, Letrado de la Administración de Justicia (съдебен секретар) разпорежда прекратяване на производството, без да се присъждат съдебни разноски.

2. Ако някоя от страните продължи да поддържа, че е налице правен интерес, като направи обосновано възражение срещу извънсъдебно удовлетворение на нейните претенции или посочи други основания, Letrado de la Administración de Justicia призовава страните в рамките на срок от десет дни за изслушване пред съда конкретно по този въпрос.

[ориг. 6] В десетдневен срок след приключване на изслушването съдът се произнася с определение относно продължаването на производството, като съдебните разноски за извършените във връзка с това произнасяне процесуални действия се възлагат на страната, чието искане е отхвърлено.

3. Определението за продължаване на производството не подлежи на обжалване. Определението за прекратяване на производството подлежи на обжалване с въззивна жалба.

15 Член 394 от Ley de Enjuiciamiento Civil

1. В производствата по установителни искове съдебните разноски на първа инстанция се възлагат на страната, чиито искания са отхвърлени изцяло, освен ако съдът прецени, като надлежно се обоснове, че делото поражда сериозни съмнения от фактическа или правна страна.

ПЕТО. Въпроси, свързани с тълкуването и съответствието на националното право с правото на Европейския съюз, които са от значение за постановяването на решение в главното производство. По преюдициалното запитване

16 Необходимо е да се установи дали ограничението, което националното процесуално право допуска по отношение на възлагането на съдебните разноски в случаите на извънсъдебно удовлетворение, е съвместимо с принципа на ефективност. С други думи, следва да се установи дали

съответната разпоредба сама по себе си прави невъзможно или прекомерно трудно упражняването пред съда на правата, които европейското право предоставя на потребителите, тъй като води до ограничение за потребителя, чието право е признато, който потребител трябва да поеме разходите по съдебното производство, което е в резултат на противоправно действие на продавача или доставчика — още повече, в случаи като разглеждания, при които преди предявяване на иска са отправени покани за изпълнение от страна на потребителя до продавача или доставчика, които не са били своевременно удовлетворени, поради което потребителят трябва да поеме собствените си съдебни разноски, което не изглежда логично.

- 17 Директива 93/13 признава на потребителя правото да сезира съответния съд с искане да се установи неравноправният характер на договорна клауза и да се преустанови нейното прилагане. Обвързването на решението относно разпределянето на разноските по такива производства с конкретното процесуално действие на ответника, независимо от наличието на отправени преди предявяването на иска покани за изпълнение, които не са удовлетворени, може да възпре потребителя да упражни посоченото право, предвид разноските, до които води предявяването на иск по съдебен ред (вж. в този смисъл решение от 13 септември 2018 г., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, т. 69).

- 18 От практиката на СЕС се установява, че разпределянето на разноските по съдебно производство пред националните юрисдикции попада в обхвата на процесуалната автономия на държавите членки, при условие че са спазени принципите на равностойност и на ефективност.

Ето защо е необходимо произнасяне по въпроса дали е съвместимо с принципа на ефективност възлагането на разноските на потребителя по дадено производство в случаите на извънсъдебно удовлетворение, така както е предвидено в *член 22 от LEC*, по-специално, когато преди предявяването на иска са отправени покани за изпълнение до продавача или доставчика, които не са удовлетворени, което при всички положения поражда необходимостта от сезиране на съдилищата, със следващите се от това разходи за потребителя; освен това, следва да се има предвид, че за да се приеме наличието на извънсъдебно удовлетворение по същество трябва да са изпълнени всички искания на потребителя, произтичащи от неравноправния характер на включената от продавача или доставчика неравноправна клауза. [ориг.7]

- 19 Това означава, че в хипотезата на извънсъдебно удовлетворение или последващо отпадане на предмета, уредено в *член 22 от LEC*, когато след провеждане на предвиденото в посочената разпоредба изслушване действително се установи наличието на удовлетворение на потребителя в резултат на признаване от страна на продавача или доставчика на недействителността на оспорената клауза, процесуалната разпоредба предвижда невъзлагане на съдебните разноски, което предполага, че

потребителят ще трябва да поеме разходите по производството; следва ли в тази хипотеза и за да се избегне възпирането на потребителя, неговият интерес да бъде защитен и разпоредбата на *член 22 от LEC* да не бъде приложена, а съдебните разноски да бъдат възложени на финансовата институция ответник, доколкото посочената разпоредба предвижда, че при извънсъдебно удовлетворение разноските не се възлагат на никоя от страните — още повече, когато бъде установена недобросъвестност от страна на продавача или доставчика, с оглед на отправените от потребителя преди предявяването на иска покани за изпълнение?

- 20 По същество въпросът е дали с оглед на принципа на необвързващо действие и принципа на възпиращо действие, прогласени в *Директива 93/13, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от посочената директива* трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба, която предвижда потребителят да понесе съдебните разноски в случаите на извънсъдебно удовлетворение, когато продавачът или доставчикът признае недействителността на договорна клауза поради нейния неравноправен характер. Всъщност на практика се установява, че прилагането на член 22 от LEC би могло да доведе до неосъждането на продавача или доставчика да заплати всички съдебни разноски, въпреки че в действителност предявеният от потребителя иск за обявяване на дадена неравнопавна договорна клауза за недействителна е признат изцяло от този продавач или доставчик и освен това е установено, че преди предявяването на иска са отправени покани за изпълнение от страна на потребителя, които не са удовлетворени от продавача или доставчика; потребителят е бил принуден да сезира съответния съд, без впоследствие да му бъде признато правото на съдебни разноски в хипотезата на извънсъдебно удовлетворение.
- 21 Накрая, видно е, че правната уредба на съдебните разноски, предвидена в *член 22 от LEC*, съгласно тълкуването на същата в националната съдебна практика и предвид невъзможността за преценка на наличието на специфични обстоятелства, които биха могли да обосноват възлагането на разноските на ответника, може да доведе до възпирането на потребителя да предяви иск за установяване на недействителност, ако същият трябва да поеме съдебните разноски като последица от поведението на продавача или доставчика, когато последният избере да удовлетвори извънсъдебно претенциите неговите претенции.

С оглед на гореизложените мотиви, запитващата юрисдикция

[...]

ОПРЕДЕЛИ:

Спира производството по делото на настоящия му етап, който е съществен за произнасянето по спора, и отправя до СЕС следния

ПРЕЮДИЦИАЛЕН ВЪПРОС:

При исковете на потребители срещу неравноправни клаузи, основани на Директива 93/13/ЕО и в хипотезите на извънсъдебно удовлетворение, член 22 от *Ley de Enjuiciamiento Civil* предвижда, че потребителите трябва да поемат съдебните разноски, без да се отчита предходното поведение на продавача или доставчика, който не е изпълнил отправените преди предявяването на съответния иск покани за изпълнение. Представлява ли тази испанска процесуална уредба съществена пречка, която може да възпре потребителите да упражнят правото на ефективен съдебен контрол върху евентуално неравноправен характер на договорна клауза [ориг. 8] в противоречие с принципа на ефективност и с член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13?

[...] [заключителни процедурни формулировки]